

ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ

Ξαναγράφοντας την Ιστορία

Στις πλατείες η Ελλάδα αναστενάζει. Και τα κόμματα δεν μπορούν να κρίνουν ότι δεν έχουν ιδέα περί τίνος πρόκειται. Απελπισμένοι οι εκπρόσωποί τους προσπαθούν να προσεγγίσουν – από μακριά εννοείται – τους ανθρώπους που βγαίνουν στον δρόμο. Ορισμένοι προτάσσουν ότι «αγανακτισμένοι πολίτες» επιχειρούν να ανατρέψουν τα στερεότυπα της Μεταπολίτευσης. Ωστόσο οι ίδιοι είναι τα στερεότυπα της Μεταπολίτευσης. Πίσω από τα καλοπιάσματα και τις βαθυστόχαστες αναλύσεις, αναδύεται η βαθιά αμηχανία. Μερικά παραδείγματα των τελευταίων ημερών: δύο υπουργοί, ο ένας από την κρατική τηλεόραση και ο άλλος με συ-

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

νέντευξή του σε κυριακάτικη εφημερίδα, όταν ρωτήθηκαν για το κίνημα των «Αγανακτισμένων», το εμφάνισαν περίπου ως στρατηγικό σύμμαχο της κυβέρνησης!

Δύο κορυφαία στελέχη της Ν.Δ. από τηλεόραση, αλλά και ο ίδιος ο αρχηγός της ερμήνευσαν τις εκδηλώσεις αυτού του κινήματος ως στοιχείο που... δικαιώνει την πολιτική του κόμματός τους.

Το ΚΚΕ λέει λίγα πράγματα γι' αυτό το κίνημα, αλλά κάνει περισσότερα και για την ακρίβεια πυκνώνει τις δραστηριότητες του ΠΑΜΕ. Προφανώς με τον φόβο ότι η δυσαρέσκεια θα κατευθύνεται στις πλατείες και θα ανακόψει τη – δημοσκοπική τουλάχιστον – ενίσχυση του κόμματος.

Ο Συνασπισμός βρίσκεται ίσως πιο κοντά στην πολιτική κουλτούρα της πλατείας, αλλά δεν φαίνεται να εισπράττει τίποτε από αυτή τη συνάφεια. Και οι βουλευτές του Γ. Καρατζαφέρη, απλώς εχθρεύονται αυτό το κίνημα και δεν το κρύβουν.

Αυτές οι «άλλα λόγια ν' αγαπιόμαστε» τοποθετήσεις των κομμάτων έχουν μία εξήγηση: είναι η πρώτη φορά από τη Μεταπολίτευση που κινητοποιήσεις τόσο μεγάλης κλίμακας δεν ελέγχονται από το κοινοτικό σύστημα. Για την ακρίβεια είναι η πρώτη φορά που αμφισβητείται ευθέως αυτό το σύστημα. Και αμφισβητείται στο πεδίο που γεννήθηκε: στη λαϊκή βάση. Οι πλατείες έχουν κάτι από την ατμόσφαιρα των συγκεντρώσεων που επευφημούσαν τον Καραμανλή το 1974. Ή που μαγεύονταν κάτω από τα μπαλκόνια του Ανδρέα Παπανδρέου το 1981.

Μόνο που αυτή τη φορά η Ιστορία προσπαθεί να ορίσει την πορεία της αντιστρόφως. Πρώτα αναδεικνύεται το κίνημα και μετά θα προκύψει η ηγεσία που θα το εκφράσει. Από αυτή την άποψη δικαιώνεται ο Οσκαρ Ουάιλντ που έλεγε ότι «το μόνο καθήκον απέναντι στην Ιστορία είναι να την ξαναγράψουμε».

Οδηγοί αυτοκινήτων κλείνουν κεντρικό δρόμο στο Μινσκ, την πρωτεύουσα της Λευκορωσίας, σε ένδειξη διαμαρτυρίας για την αύξηση των τιμών των καυσίμων. Η Λευκορωσία, που αντιμετωπίζει την πιο σοβαρή οικονομική κρίση από την κατάρρευση της Σοβιετικής Ενωσης, έχει προσφύγει στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για δάνειο ύψους 5,5 δισ. ευρώ

ΤΡΙΤΗ ΑΠΟΨΗ

Κλάψε, παλιάτσο...

Η ελληνική κρίση και οι στρουθοκάμηλοι στη Βουλή και στην πλατεία

Για να παραφράσουμε τη γνωστή ρήση του Εγκελς (που αντέγραψε ο Μαρξ), στην Ελλάδα η Ιστορία επαναλαμβάνεται σαν φαρσοκωμωδία. Διότι μόνο ως φαρσοκωμωδία μπορεί να χαρακτηριστεί αυτό που διαδραματίζεται αυτές τις ημέρες στην Πλατεία Συντάγματος ένθεν κακειθεν. Σ' αυτή τη φαρσοκωμωδία έχουμε τουλάχιστον δύο σκηνές: τη σκηνή στο παλκοσένικο και τη σκηνή στον δρόμο. Όμως παίζεται το ίδιο έργο και μάλιστα της ίδιας τεχνοτροπίας. Διότι και τα δύο έργα που βλέπουμε αποτελούν χαρακτηριστικά δείγματα Κομέντια ντελ' Αρτε: έχουμε μασκαράδες που αυτοσχεδιάζουν, προδοσίες και απελπισία ταυτόχρονα με κωμικοτραγικά στιγμιότυπα, γε-

ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ ΧΑΤΖΗ

λοιούς χαρακτήρες και φυσικά πονηρούς υπηρέτες που είναι έτοιμοι να χρησιμοποιήσουν κάθε είδους δολοπλοκία για να πετύχουν τους σκοπούς τους.

Το υποτυπώδες σενάριο είναι το ίδιο: οι ηθοποιοί στο παλκοσένικο έχουν κάνει τη ζημιά και τώρα παριστάνουν ότι δεν έχουν καμία ευθύνη, οι ηθοποιοί στον δρόμο που συμμετείχαν ως ηθικοί αυτουργοί και ταυτόχρονα συνεργοί σ' αυτή τη ζημιά, παριστάνουν τώρα και αυτοί ότι δεν είχαν ποτέ καμία ευθύνη – ούτε καν γνωρίζαν. Έχουν κρυφτεί και οι δύο κάτω από το τραπέζι και επειδή δεν τους χωράει μαζί, σπρώχνει ο ένας για να διώξει τον άλλον. Συνήθως οι σκηνές αυτές γίνονται ακόμα πιο κωμικές όταν οι χαρακτήρες τους νομίζουν ότι πρωταγωνιστούν σε τραγωδία. Μετατρέπονται όμως σε σουρεαλιστικές όταν απέναντι από τη μία σκηνή δεν υπάρχουν θεατές αλλά η άλλη σκηνή. Ο αντικατοπτρισμός που δημιουργείται τυφλώνει τους πάντες.

Αυτό το θέατρο εν θεάτω μπορεί να αρχίζει σαν φαρσοκωμωδία με παλιάτσους, αρλεκίνους και κολομπίνες, μπορεί όμως να κατα-

λήξει με τον τραγικό τρόπο που καταλήγει η όπερα «Παλιάτσο» του Ρουτζέρο Λεονκαβάλο (την ξαναείδαμε στο Ηρώδειο από τη Λυρική Σκηνή, στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Αθηνών). Ο Παλιάτσος πριν εγκληματίσει έχει χάσει την ικανότητα να διακρίνει την πραγματικότητα από τη φαντασία. Περιφέρεται ζαλισμένος στη σκηνή μην ξέροντας τι να κάνει, ποιος είναι ο ένοχος, πώς θα τον βρει και με τι τρόπο θα τον τιμωρήσει. Είναι ταυτόχρονα τραγικός και γελοίος. Είναι τραγικός γιατί τον πρόδωσαν, είναι γελοίος γιατί δεν καταλαβαίνει ότι κι αυτός είναι υπεύθυνος για την τραγική κατάληξη.

Ο Παλιάτσος, όπως και οι «Αγανακτισμένοι» εντός και εκτός Βουλής, πάσχουν από αυτό που οι ψυχολόγοι ονομάζουν «γνωστική ασυμφωνία» (cognitive dissonance), δηλαδή την τάση που όλοι έχουμε, λίγο - πολύ, να σφραγίζουμε τα μάτια μας και τα αυτιά μας για να μην ακούσουμε κάτι που θα διαψεύσει την όμορφη εικόνα που έχουμε πλάσει για τον εαυτό μας. Όταν η αντιπαράθεση αυτών που πιστεύουμε με αυτά που η εμπειρική πραγματικότητα μας υποχρεώνει να δεχτούμε, δημιουργεί δύο γνωστικά αντιφατικούς κόσμους (τον κόσμο της ειδυλλιακής φαντασίας και τον κόσμο της σκληρής πραγματικότητας), πολύ συχνά, αντί να προσαρμόσουμε τη συμπεριφορά μας στην πραγματικότητα, προτιμούμε να προσαρμόσουμε την εικόνα μας για την πραγματικότητα στην ψευδή εικόνα του εαυτού μας. Χώνουμε το κεφάλι μας στο χώμα, σαν τη στρουθοκάμηλο και ελπίζουμε ότι έτσι η πραγματικότητα ίσως να πάψει να υπάρχει.

Αλλά στην περιπέτσή μας αναπαράγεται και μία άλλη κλασική σκηνή του κωμικού θεάτρου: ο πρωταγωνιστής κοιμάται και βλέπει ένα ωραίο όνειρο γεμάτο έρωτες και ηρωισμούς αλλά όταν τον ξυπνάνε, ενώ αγανακτεί που τον ενόχλη-

σαν, συνεχίζει να ονειρεύεται. Σ' αυτήν τη θέση μεταξύ ύπνου και ξύπνου μπορεί να δει κανείς τα πιο ζωηρά όνειρα. Μπορεί να νομίσει ότι διαβουλεύεται στην Αθήνα του Περικλή ή φυλάει τις Θερμοπύλες με τον Λεωνίδα, μπορεί να πιστέψει ότι ανατινάζει τους Γερμανούς στον Γοργοπόταμο ή ότι διαδιδλώνει στα Ιουλιανά ενάντια στο βασιλικό πραξικόπημα με το δικαίωμα που του δίνει το άρθρο 114.

Αυτό όμως που είναι τραγικό και συνάμα γελοίο στην υπόθεσή μας είναι ότι οι πρωταγωνιστές και στις δύο σκηνές είναι τα ίδια πρόσωπα που παίζουν τον ίδιο ρόλο με άλλα ρούχα, ελπίζοντας να μη διαπιστωθεί η ομοιότητα. Αυτοί που βγάζουν αποφάσεις στην «παραεκκλησία του δήμου» δεν εί-

Οι «Αγανακτισμένοι» εντός και εκτός Βουλής πάσχουν από την τάση που όλοι έχουμε, λίγο - πολύ, να σφραγίζουμε μάτια και αυτιά για να μην ακούσουμε κάτι που θα διαψεύσει την όμορφη εικόνα που πλάσαμε για τον εαυτό μας

να αγνώστοι, δεν έχουν προκύψει από παρθενογένεση, δεν χρησιμοποιούν καν διαφορετικές μεθόδους ή έχουν άλλους στόχους. Οι άλλοι που εργάζονται στο παλκοσένικο, οι επαγγελματίες ηθοποιοί, δεν είναι θίσιος που μας επισκέπτεται, δεν είναι αγνώστοι οι πρωταγωνιστές του. Έχουμε πληρώσει το εισιτήριο για να τους δούμε. Τώρα βέβαια θέλουμε τα λεφτά μας πίσω γιατί δεν μας αρέσει το τέλος. Αλλά έπρεπε να το προβλέψουμε όταν γράφαμε μαζί τους το σενάριο.

Ο Αριστείδης Χατζής είναι επικουρος καθηγητής Φιλοσοφίας Δικαίου και Θεωρίας Θεσμών στο Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης του Πανεπιστημίου Αθηνών